

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

**III International Science Conference
«Latest directions of modern science»**

January 23 – 25, 2023

Vancouver, Canada

LATEST DIRECTIONS OF MODERN SCIENCE

Abstracts of III International Scientific and Practical Conference

Vancouver, Canada
(January 23 – 25, 2023)

UDC 01.1

ISBN – 978-9-40365-682-3

The III International Scientific and Practical Conference «Latest directions of modern science», January 23 – 25, Vancouver, Canada. 304 p.

Text Copyright © 2023 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2023 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Veresha R. International anti-corruption regulations. Abstracts of III International Scientific and Practical Conference. Vancouver, Canada. Pp. 120-122.

URL: <https://eu-conf.com/ua/events/latest-directions-of-modern-science/>

56.	Шпак Я.С. ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ “ПРАВИК ТА ІНШІ ЧАСИ “ О. ТОКАРЧУК	225
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
57.	Вернидуб Р.М., Мосюк Т.І., Тартачник В.П. ВПЛИВ ПРОНИКНОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ НА ЕЛЕКТРОФІЗИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГОМОПЕРЕХІДНИХ (GAP), ТА ГЕТЕРОПЕРЕХІДНИХ (INGAN/GAN) СВІТЛОДІОДІВ	231
58.	Мислінчук І.В., Гладун Л.В. ОГЛЯД ОСНОВНИХ ТИПІВ ІНТЕГРАЛІВ, ЯКІ БЕРУТЬСЯ МЕТОДОМ ІНТЕГРУВАННЯ ЧАСТИНАМИ	237
PSYCHOLOGY		
59.	Василькевич Я.З., Левчик Н.С., Кікінежді О.М. ЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ	242
60.	Водолазська О.О., Кристалова О.А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	248
61.	Ташматов В.А., Вільгемська С.Ю. ДЖЕРЕЛА ФРУСТРАЦІЇ У ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ	254
TECHNICAL SCIENCES		
62.	Вовк Ю.Р. DETERMINATION OF DANGEROUS IMPURITIES ON THE SURFACE OF HISTORICAL AND AUTHENTIC COLD WEAPONS	256
63.	Козловська Т.Ф., Давітая О.В., Сиволожська В.М. МОДЕЛЮВАННЯ ФІЗИКО-ХІМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ РОЗЛИВУ ПАЛЬНО-МАСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ	259
64.	Рубель А.О., Кураєва А.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗРОБКА СКОБ КРІПЛЕННЯ ОГОРОДЖУВАЛЬНОГО КОРОБУ КАНАТНО-ПРОФІЛЬНОГО ПРОВІДНИКА	264

ЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

Василькевич Ярослава Зіновіївна

кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри психології
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Левчик Наталія Стефанівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри англійської
філології та методики навчання англійської мови

Кікінежді Оксана Михайлівна

докторка психологічних наук, професорка, професорка кафедри психології
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Непересічна постать видатного українського філософа Григорія Сковороди, 300-літній ювілей з дня народження якого відзначає сьогодні все прогресивне людство, в умовах повномасштабної війни росії проти України, є правдивим дороговказом для відстоювання української державності та національної ідентичності. Доктор Дмитро Донцов, дослідник життя і творчості самотнього філософа, зауважує: «у нього завжди можна знайти ясні відповіді на проблеми нашого часу – культурного і політичного характеру. «Що дасть – питає Сковорода – точна наука і політика без благого серця? Хіба що стане знаряддям злоби, підступу, мечем в руках біснуватого або крилами й рогами у свині...» Ці слова Сковороди звучать так, ніби їх написано нині!» [цит. за: 6, с. 15].

Президент НАПН України Василь Кремень наголошує: «важливо реконструувати те культурне середовище («контекст»), у якому здійснювалася думка філософа. Адже культура є носієм історичної пам'яті, фактором національного самоусвідомлення і самовираження, цілісності творчих сил народу, умовою історичного розвитку і життєздатності нації» [9].

На думку Д. Чижевського, образ Г. Сковороди, мандрівного філософа з Біблією в руках, закарбований в українській історії, є знаковою емблемою епохи Просвітництва XVIII століття [17], що формувала нові пріоритети цивілізаційних процесів, визначалася появою освіченої козацької старшини і потужним впливом ідей Відродження, Реформації та Просвітництва. Дослідники української ментальності Я. Калакура, О. Рафальський та М. Юрій зазначають, що на тлі поширення автономістичних, антикріпосницьких, антиімперських та просвітницьких ідей став складатися новий тип культури України – культури відкритого типу, в якій умовну роль відігравали кордон і культурне прикордоння («прикордонність», «межовість»), що сприяли формуванню власного унікального культурного простору і менталітету [7, с. 277-280]. Відгомони трагедії українського народу, повної втрати свободи – політичної, економічної,

духовної у другій половині XVIII століття, пронизують усю творчість Г. Сковороди. Дослідник життя і творчості філософа Юрій Барабаш зазначає, що український етнос, його історичну традицію, культуру і мову мандрівний філософ сприймав як одне ціле [1].

Для українців образ Г. Сковороди – людини, яка і життям, і творчістю показала урок, як можна бути серед неволі вільною і посеред пекла – святою, символізує спадкоємність вікової історії нації, вказує людям шлях для виходу із кризового становища до щасливого гармонійного суспільства.

Особистість з високою гідністю, яка дбає про «тіло й душу» і відстоює «вольність» – духовну, соціальну й національну свободу – є ідеалом людини для українського філософа. «Філософія свободи» Сковороди, на думку видатного філософа сучасності Мирослава Поповича, має стати ключовою національною ідеєю в побудові модерного суспільства в Україні, оскільки «свобода», «справедливість» і «солідарність» є основними цінностями сучасного суспільства [11, с. 311-331].

Сучасні дослідники одностайні в тому, що Г. Сковорода є першим українським мислителем, який поставив людину та її етичний світ, пошуки щастя та свободи в центр своїх філософських роздумів. Його концепція трьох світів і двох натур у багатьох відношеннях була антропоцентричною, на що вплинули філософія Києво-Могилянської академії та погляди учителів Сковороди (М. Козачинського та Г. Кониського), які звернулися до етичних проблем і вважали метою філософії «ощасливлення людини».

Біблія, як ключовий елемент філософської свідомості Г. Сковороди, містить основу для філософських роздумів та ключ до пізнання та самопізнання [9]. Самопізнання, як наголошує видатний психолог Мирослав Боришевський, є запорукою розуміння людиною того, що якраз у ній самій, в її внутрішньому світі, у світі її власних помислів і почувань закладено невичерпний потенціал самовдосконалення [2, с. 22-23].

Г. Сковорода писав, що людина, пізнаючи себе, автоматично пізнає Бога, «творить» свій індивідуальний час, розвивається у ньому завдяки діяльності та екзистенційним станам. Через власну індивідуальність людина може переробляти історичні події і, знаходячи в них сенси для самої себе, здобуває право називатися творцем свого внутрішнього світу. Як зазначає С. Кримський, йдеться саме про індивідуальний пошук у мудрості і щастя, тієї для себе «неоднакової всім рівності», «яка має відкрити своє небо і землю, знайти «твердь» свого буття, визначити стихії долі, знайти душу і увійти в «паузи» воскресного споглядання» [10].

У вченні Г. Сковороди не лише науково обґрунтовано імператив моральної філософії «людина як ціль», як найвища цінність, але й засобами сучасної науки доведено, що людина виступає суб'єктом культури, суб'єктом свободотворчості. Так, філософські погляди Григорія Сковороди, на думку багатьох дослідників, «є прекрасним прикладом існування філософії українського духу як динамічної, здатної до розвитку і постійного вдосконалення оригінальної системи поглядів, ідеалів, вірувань, надій, любові, честі, совісті, гідності і порядності; вона є

своєрідним пошуком і визначенням українським народом свого місця в суспільно-історичному процесі, закликом до гуманізму і «сродної» людській природі дії» [16].

Саме на цих етико-педагогічних принципах повинна базуватися сучасна концепція формування нової генерації українців. Через усвідомлення своєї «сродності» людина постає як цілісність зовнішньої та внутрішньої природи і знаходить своє місце й покликання у світі. Як зазначає молодий дослідник М. Рик, «людина з самого початку творчості вважається у Г. Сковороди універсальною цінністю, джерелом світла, добра, краси, блаженства. Пізнаючи саму себе, людина наближає власну свідомість до розуміння своєї сутності, місця і призначення у світі, осягнення нетлінних аспектів індивідуального буття, усвідомлення особистої міри богоподібності та рівня духовності» [12, с. 698-699]. Ідучи шляхом самопізнання своєї «сродності» людина занурюється в глибини духовності, центром і носієм якої є серце.

Отже, основою духовного в людині, як і всієї її сутності, Г. Сковорода вважав почуття, серце. Говорячи про «внутрішню людину», філософ часто вживає поняття «серце», за допомогою якого окреслює «невидиму природу» психічного та духовного життя. Серце, як зазначав Д. Чижевський, є для Г. Сковороди «корінь усього життя людини, вища сила, що стоїть поза межами й душі, й духу, – шлях до «дійсної людини» веде через «преображення душі в дух, а духу – в серце» [17]. «Філософія серця» Г. Сковороди як унікальна та своєрідна риса українського народу, пронизана ідеями кордоцентризму, з'являється як філософська основа українського романтизму та знаходить своє відображення у філософії П. Юркевича, працях М. Максимовича, М. Гоголя, П. Куліша, Т. Шевченка.

Така «людиноцентричність» міркувань Г. Сковороди є суголосною системі етичних цінностей, запропонованої О. Кульчицьким: основні цінності (пошана, праведність, любов); цінності, пов'язані з «Я» (вірність собі, щирість, цнотливість); цінності, пов'язані із соціальним середовищем (справедливість, добродійність (про неї багато говорить Г. Сковорода); цінності, пов'язані зі світом та дійсністю (відвага, героїзм, терплячість)» [цит. за: 9].

Як зазначають науковці, провідною зорею філософії Григорія Сковороди була особиста фізична і духовна свобода. Автоепітафія мислителя «світ ловив мене, та не спіймав» є засобом як особистого, так і національного самозбереження, бо осягнення загальнолюдського можливе через своє, самобутнє, національне. Сповідуючи українські традиції свободи, видатний мислитель писав, що «дух свободний», за який «доки живеш, боротись потрібно», проявляється в пізнанні людиною добра і зла та у виконанні законів [13, с. 84]. Найдорожчим скарбом українського народу гуманіст-просвітитель вважає свободу: «Що є свобода? Добро в ній яке? Кажуть, неначе воно золотєє? Ні ж бо, не злотне: зрівнивши все злото. Проти свободи воно лиш болото» [13, с. 85].

Григорій Васянович, окреслюючи проблему людини у християнсько-персоналістичній спадщині Григорія Сковороди, зосереджує свою увагу крізь призму: «а) змістових положень Біблії, які Григорій Сковорода не лише

достеменно знав, а й постійно, сумлінно впроваджував у своє життя, сповнене благочестя, любові до ближнього; б) нерозривної єдності Божого і людського в людині; в) єдності віри і розуму; г) філософії серця, людського щастя, дружби; д) феномену свободи людського духа як самоздійснення людини, її прямостояння» [4, с. 25].

У всій творчості Г. Сковороди прослідковується ідея людської рівності, починаючи з циклу віршів «Сад божественних пісень». «Для Сковороди передусім найважливішими є принципи здійснення правової і моральної свободи, яку він цінує понад усі блага і якій співає урочистий гімн» [5].

Ідея «сродної праці» видатного мислителя утверджує рівність, гідність людської особи як основи справедливого суспільного устрою. У діалозі «Розмова, названа алфавіт, чи буквар світу» філософ вимальовує образ досконалого світоустрою, ідеально гармонізованого соціуму, з усім багатством і різноманітністю його окремих «спорідненостей». Це образ водограю, оточеного різної форми, краси та місткості посудинами. Г. Сковорода пише: «Бог подібний до багатого водограю, що наповнює різні посудини, відповідно до їхнього об'єму. Над водограєм напис: «Неоднакова всім рівність». Ллються з різних рурок різні струмені у різні посудини, що стоять довкола водограю. Менша посудина має менше, але тим однакова вона з більшою, що так само повна. Бо що є дурніше, як рівна рівність, яку дурні у світ ввести марно хочуть?» [13, с. 436-437].

Гуманістичні погляди українського Сократа знайшли в українській психологічній та педагогічній думці широкий відгук і продуктивно розвиваються. Сучасна психологія і педагогіка акцентують увагу на розвитку індивіда в системі процесів самопобудови і самоздійснення, гармонізації його внутрішнього світу із зовнішнім в умовах соціокультурної різноманітності, що спричинено євроінтеграцією та глобалізацією (Г. Костюк, П. Чамата, В. Роменець, Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, Т. Говорун, В. Кремень, В. Кравець, В. Куєвда, С. Максименко, В. Моляко, В. Москаленко, В. Татенко, Т. Титаренко та інші учені) [3; 8].

Науковці зазначають, що український філософ був не тільки мислителем, а й педагогом-новатором свого часу. Його педагогічні погляди характеризувалися гуманізмом, демократизмом, патріотизмом, який поєднувався з духовним вихованням дітей. Г. Сковорода глибоко вірив у силу науки і освіти знедоленого народу. Його педагогічні погляди мали важливе значення для розвитку природних здібностей дітей, всебічне і гармонійне виховання дитини, поєднання розумового і фізичного розвитку тощо, що співзвучно ключовим принципам Нової української школи [15, с. 178-210].

Ідея високої етичності, моральної рівноправності людини підносить творчість Г. Сковороди на рівень кращих представників тогочасного просвітництва та є актуальною нині.

Григорій Сковорода акцентує на «сродність» українців до добра та на їхню «несродність» до зла, відстоюючи гідність та свободу України: «Однак хай не звабить, друже, те, що Тетервака названо Фридриком. Коли тобі неприємно,

згадай, що ми всі такі. Адже всю Малоросію Великоросія називає тетерваками. Чого соромитися? Тетервак-бо – птиця дурна, але не злоблива. Не той дурний, хто не знає..., але той, що знати не хоче» [14, с. 124-125]. Україна в боротьбі між правдою і кривдою постає як невеликий край, де «панувала простота й царювала дружба, що робить мале великим, дешеве дорогим, а просте приємним».

Світогляд Григорія Сковороди про ідеальний суспільний устрій, «духовної республіки» з рівними відносинами між людьми, з пануванням любові, рівності, справедливості, добра є уособленням української національної ідеї про виховання нової людини через самопізнання, здібність пізнати саму себе, визначити власний життєвий шлях, знайти і зайняти в суспільстві гідне для себе місце [13, с. 155].

Міждисциплінарний вимір філософсько-просвітницької спадщини Григорія Сковороди, з одного боку, відображає основні риси та ціннісні орієнтири національної ментальності, а з іншого – стає засадничим підґрунтям автентичного українського буття, що утверджується в сьогоденні, дає змогу виявити потужний потенціал духовно-морального виховання, є правдивим дороговказом для національної боротьби нашого народу проти російського агресора за свободу, самостійність та незалежність України.

Список літератури:

1. Барабаш Ю. Дух животворить. Київ : Темпора, 2014. 478 с.
2. Боришевський М. Й. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості : монографія. За загальною редакцією М. Й. Боришевського. Київ : Педагогічна думка, 2011. 200 с.
3. Василькевич Я. З., Кізь О. Б., Кікінежді О. М. Психологічний дискурс ідей Григорія Сковороди. *Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації (до 300-річчя від дня народження Г. С. Сковороди): збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (10-11 листопада 2022 року, м. Київ), 2022. С. 120-122.*
4. Васянович Г. Проблема людини у християнсько-персоналістичній спадщині Григорія Сковороди: історія і сучасність. *Українознавство в персоналіях – у системі вищої медичної освіти* : монографія. Кн. 6 / за заг. ред. д-ра філол. н., проф., акад. АН Вищої школи України, засл. діяча науки і техніки Качкана В. А. Івано-Франківськ, 2022. С. 25-45.
5. Гуманістичні ідеали Григорія Сковороди. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20140216-gumanistichni-ideali-grigoriya-skovorodi> (дата звернення 14.10.2022)
6. Донцов Д. Дороговказ Григорія Сковороди нашій сучасності. Київ, 2000. 20 с.
7. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Ментальний вимір української цивілізації. Київ : Генеза, 2017. 560 с.
8. Кікінежді О. М., Кізь О. Б., Василькевич Я. З. Особистість у філософсько-просвітницькій спадщині Григорія Сковороди: психологічний аспект. *Вісник Національного університету оборони України: збірник наук. праць*. Київ :

НУОУ, 2022. Вип. 6 (70). С. 49-57 DOI: 10.33099/2617-6858-22-70-6-49-57
<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/27794>

9. Кремень В. Г. Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. 4 (2). С. 1-8 <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4202>

10. Кримський С. Філософ, якого «не спіймав світ». *День. Україна Incognita*. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/filosofyakogo-ne-spijmay-svit.html>

11. Попович М. Бути людиною. Видання 3-є, перероблене. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 336 с.

12. Рик М. С. Ідея «спорідненої праці» Г. Сковороди в контексті розвитку особистості. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* – Додаток 1 до Вип. 36, Том VI (66) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ : Гнозис, 2015. С. 697–707.

13. Сковорода Г. Твори: У 2 т. 2-е вид., виправ. Київ : ТОВ «Видавництво «Обереги», 2005. Т. 1. 528 с. (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т. 1 (5)).

14. Сковорода Г. Твори: У 2 т. 2-е вид., виправ. Київ : ТОВ «Видавництво «Обереги», 2005. Т. 2. 480 с. (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т. 2 (6)).

15. Тетерина Дарина. Григорій Сковорода – український письменник, філософ і педагог. Київ-Мюнхен, РВА «Тріумф», 2001. 324 с.

16. Філософські погляди Г. Сковороди. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/31.htm> (дата звернення 14.10.2022).

17. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди. Київ : «Київський університет», 2014. 224 с.

Scientific publications

MATERIALS

The III International Scientific and Practical Conference
«Latest directions of modern science»

Vancouver, Canada. 304 p.

(January 23 – 25, 2023)